

Powiat Limanowski

PRZEWODNIK TURYSTYCZNY

Powiat
Limanowski
PRZEWODNIK TURYSTYCZNY

Tekst i zdjęcia
Paweł Bielak

Projekt i skład
Anita Własnowolska-Bielak

Opracowanie mapy
Krzysztof Trojan

Wydawca
STAROSTWO POWIATOWE W LIMANOWEJ
ul. Józefa Marka 9, 34-600 Limanowa
tel. 18 33 37 800, fax 18 33 37 880
e-mail: starostwo@powiat.limanowski.pl
www.powiat.limanowski.pl

ISBN 978-83-939550-7-7

Wydawnictwo Regis
Anita Własnowolska-Bielak
32-744 Łapczyca 573
tel. 604 185 506, 608 574 219
www.wydawnictwo-regis.pl

REGIS
WYDAWNICTWO

Limanowa 2020

POWIAT LIMANOWSKI

zachwycający z natury

Powiat limanowski to kraina, w której trudno się nie zakochać. Położona jest w środkowej Małopolsce, pośród porośniętych lasami i borami gór Beskidu Wyspowego oraz Górców. Baza turystyczna w postaci gęstej sieci szlaków turystycznych – pieszych, rowerowych i konnych, a także miejsc noclegowych i lokali gastronomicznych każdego roku przyciąga z całej Polski wielu turystów spragnionych sielskiego wypoczynku na łonie przyrody. Czyste górskie powietrze, wspaniała przyroda, krystaliczna woda w potokach i rzekach, przepiękne krajobrazy, spokój i przyjaźni ludzie, to wszystko sprawia, że wypoczynek tutaj zapisuje się w pamięci niezapomnianymi wrażeniami. Kto choć raz odwiedzi powiat limanowski, na pewno zechce tu wrócić.

◀ GÓRY NICZYM WYSPY

Powiat limanowski obejmuje obszar 952 km². Składa się z dziesięciu gmin wiejskich i dwóch miejskich. W granicach powiatu znajduje się przeważająca część Beskidu Wyspowego wraz z jego wszystkimi najwyższymi wzniesieniami. Warto podkreślić, że to pasmo górskie odznacza się wyjątkowo charakterystyczną rzeźbą terenu. Tworzą je izolowane góry, otoczone rozległymi dolinami. W wielu przypadkach góry oddzielone są szerokimi i głębokimi przełęczami. Występowanie odosobnionych, pojedynczych szczytów można postrześć w charakterze swego rodzaju wysp.

Szczególnie wyraźnie widać to z niektórych szczytów podczas zamglonych poranków. Kiedy mgła zaczyna opadać, niczym wyspy z morza zaczynają wyłaniać się poszczególne szczyty gór. Stąd właśnie wzięła się nazwa – Beskid Wyspowy.

Za naturalną stolicę tego mezoregionu uważa się najczęściej Limanową, choć niekiedy mówi się o dwóch stolicach i mianem tej drugiej określana jest Mszana Dolna. Obydwa miasta są doskonałą bazą wypadową do górskich wypraw. Sześć najwyższych szczytów Beskidu Wyspowego znajduje się na wysokości przekraczającej 1000 m n.p.m. Są to: Mogielica (1170 m), Ćwilin

Panorama Ćwilina, Lubogoszcy i Śnieżnicy z Łopienia

(1072 m), Jasień (1062 m), Modyń (1029 m), Luboń Wielki (1022 m) i Śnieżnica (1007 m). Z turystycznego punktu widzenia góry Beskidu Wyspowego nie należą do łatwych. Na większości szlaków znajdują się odcinki stromych i trudnych podejść, które wymagają od turysty dobrej kondycji oraz odpowiedniego przygotowania do wyprawy. Trzeba pamiętać o odpowiednim obuwiu i odzieży, ale też o zapasie wody i czegoś do zjedzenia.

W KORYTARZACH JASKIŃ

Osobliwością Beskidu Wyspowego jest występowanie na tym obszarze różnorodnych form skalnych, a także jaskiń powstałych w wyniku ruchów górotwórczych. Tutejsze jaskinie są szczelinami tektonicznymi między spękanymi warstwami skał. Są najczęściej niewielkie, ciasne i wąskie, rzadko tworzą większe komory i nie wystę-

Panorama z wieży widokowej na Mogielicy

pują w nich formy naciekowe. Największą jaskinią Beskidu Wyspowego jest Jaskinia Zbójcka w masywie Łopienia. Długość przebadanych korytarzy tej jaskini to prawie pół kilometra. Większość tutejszych jaskiń to niewielkie szczeliny sięgające najwyżej kilkudziesięciu metrów długości. Wąskie otwory wejść są trudne do odnalezienia wśród gęstej leśnej roślinności. Przeciętny turysta nie ma możliwości eksploracji tutejszych jaskiń, jednak dla speleologów Beskid Wyspowy jest ważnym miejscem badawczym.

GOREJĄCE HALE

Drugim masywem górskim, który w znacznej części znajduje się w obrębie powiatu limanowskiego, są Gorce. W granicach powiatu znajduje się wschodnia i północna część tego pasma. O ile wzniesienia Beskidu Wyspowego są szeroko rozrzucone, to Gorce są już górami bardzo zwartymi o kopulastych w szczytach. Ich cechą charakterystyczną są również szerokie hale – efekt wypalania lasów, dzięki któremu miejscowi pasterze zdobywali niegdyś teren na wypas owiec i bydła. Nazwa całego pasma pochodzi właśnie od słowa „goreć”, czyli płonąć. Malownicze gorczańskie polany stanowią doskonałe punkty widokowe. Można z nich podziwiać nie tylko panoramę Beskidu Wyspowego, ale przy dobrej pogodzie także Pieniny i Tatry. Na obszarze Gorców w 1981 roku założono Gorczań-

Wejście do Jaskini Zbójckiej

Hala Długa nieopodal schroniska na Turbaczu

ski Park Narodowy. Jego przeważająca część, wraz z siedzibą dyrekcji w Porębie Wielkiej, znajduje się w granicach powiatu limanowskiego.

SZAFRANOWE KOBIERCE

Nieocenionym bogactwem powiatu limanowskiego jest jego przyroda. Charakteryzując roślinność naturalną trzeba podkreślić, że zarówno w Beskidzie Wyspowym jak i w Gorcach tworzy ona piętro. Do wysokości 600 m n.p.m. znajduje się piętro pogórzy, ponad nim rozciąga się piętro regła dolnego, a od wysokości 1150 m n.p.m. piętro regła górnego. W wielu miejscach występują dziesiątki gatunków roślin chronionych. Trudno je tu wszystkie wymienić, ale można wspomnieć chociażby o ciemiężycy zielonej, kuklika górskim, urdziku karpackim, dziewięcilsie beżodrogowym, omiegu górskim czy żywcu gruchołowym. Charakterystyczną cechą wiosennego krajobrazu wielu gorczańskich hal, ale także łąk Beskidu Wyspowego, są piękne szafranowe kobierce. Kwitnące gęsto szafrany spiskie, zwane popularnie krokusami, spotkamy między innymi nieopodal dawnego domu wielkiego piewicy piękna Gorców - Władysława Orkana.

W jego domu w Porębie Wielkiej mieści się obecnie poświęcone mu muzeum biograficzne „Orkanówka”.

REZERWATY PRZYRODY

Szczególnym miejscem ochrony przyrody są rezerwaty. Na terenie powiatu limanowskiego znajdują się cztery rezerwaty przyrody: Śnieżnica, Luboń Wielki, Kostrza i Mogielica. Wszystkie zlokalizowane są w okolicy szczytów gór, od których wzięły nazwy. Szczególną urodą odznacza się Rezerwat przyrody nieożywionej „Luboń Wielki”. Znajduje się on na stromych zboczach Lubonia Wielkiego (1022 m n.p.m.), na południowo-wschodniej części wzniesienia. Celem jego utworzenia było zachowanie całości osuwiska fliszowego wraz z bogactwem form skalnych, a także naturalnego drzewostanu bukowego i bukowo-jodłowego. Teren rezerwatu pokrywają osunięte formy skalne, tworzące grzędy i garby sięgające kilku metrów wysokości. Nazywane są one „Dziurawymi Turniami”. Jest to największe w Beskidzie Wyspowym i jedno z ładniejszych w całych Karpatach rumowisko skalne, tzw. gołoborze. Dodatkową atrakcją na terenie rezerwatu

są jaskinie skalne. Największa z nich ma 26 m długości. W rezerwacie można też spotkać chronione gatunki roślin, m.in. naparstnicę zwyczajną, śnieżyczkę przebiśnieg, wawrzynka wilczylika.

TROPEM GŁUSZCA I WILKA

Przyroda powiatu limanowskiego, to również cenne i chronione gatunki zwierząt. Najłatwiej można je spotkać na terenie Gorczańskiego Parku Narodowego oraz we wspomnianych wyżej rezerwach przyrody. Na szczególną uwagę zasługuje tu Rezerwat przyrody „Mogielica”. Jest on typem rezerwatu faunistycznego, który tworzony jest w celu ochrony siedlisk zwierząt. W tym przypadku ochroną objęty został przede wszystkim głuszc, ale także inne rzadkie gatunki ptaków gniazdujących w rezerwacie, m.in. dzięcioł trójpalczasty, dzięcioł biało-grzbiety, drozd obroźny, włośchatka, sóweczka i czeczotka. Na terenie rezerwatu niekiedy napotkać można również wilka, rysia, a nawet niedźwiedzia brunatnego. Zwierzęta te widywane są rzadko również w innych rejonach Beskidu Wyspowego, a nieco częściej w Gorcach.

Gołoborze na stoku Lubonia

Widok ze szczytu Lubonia Wielkiego

Kościół pw. Znalezienia Krzyża Świętego i Trójcy Św. w Nowym Rybiu

Kościół pw. NMP Wniebowziętej i Świętego Stanisława Biskupa w Szczyrzycu

OSTOJE NOCKA I GACKA

W Beskidzie Wyspowym występują liczne ostoje nietoperzy. Decyzją Komisji Europejskiej w 2011 roku zatwierdzony został specjalny obszar ochrony siedlisk ostoje nietoperzy Beskidu Wyspowego. Obszar zajmuje powierzchnię około 5706 ha i na terenie powiatu limanowskiego obejmuje gminy Słopnice, Dobra, Limanowa (gmina wiejska), Laskowa, Jodłownik i Łukowica. Celem utworzenia obszaru było objęcie ochroną kolonii rozrodczych oraz miejsc żerowania nietoperzy: podkowca małego, nocka orzęsionego i nocka dużego. Miejsca te mają ogromne znaczenie dla zachowania populacji tych nietoperzy, zwłaszcza dwóch pierwszych gatunków. Wszystkie trzy gatunki nietoperzy występują w okolicach klasztoru w Szczyrzycu i kościoła w Skrzydlniej. W kościołach w Łososinie Górnej, Łukowicy, Szyku, Nowym Rybiu, Wilkowisku, Laskowej i Kamionce Małej występuje

Zabytkowy kościół w Skrzydlniej

podkowiec mały, a podkowca małego i nocka dużego można spotkać w okolicy drewnianego kościoła w Słopnicach.

W CIENIU CYSTERSKICH KRUŻGANKÓW

Historia ziemi limanowskiej nierozzerwalnie związana jest z klasztorem cystersów w Szczyrzycu. Zakonnicy odegrali znaczącą rolę w zakładaniu okolicznych osad wiejskich, krzewieniu podstaw gospodarki rolnej i rzemiosła. Cystersi pojawili się w Szczyrzycu już około 1234 roku. Mniej więcej w tym samym czasie, bo w XIII i XIV w. we wschodniej części Beskidu Wyspowego powstawały liczne wsie rycerskie. Do zachodniej części tego pasma oraz do Gorców stała osadnictwo dotarło kilka stuleci później. Historia opactwa w Szczyrzycu jest więc nierozzerwalnie związana z historią całej ziemi limanowskiej. Cystersi byli świadkami zakładania okolicznych miast i wsi, ale też spustoszeń i grabieży wojsk siedmiogrodzkich w 1657 roku, pierwszego rozbioru Polski w 1772 roku, krwawych wydarzeń rabacji galicyjskiej z 1846 roku, ciężkich bojów podczas I wojny światowej czy wreszcie trudnego okresu okupacji niemieckiej. Minęło prawie 800 lat, a klasztor w Szczyrzycu wciąż trwa.

Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Wilkowisku

Kościół pw. Narodzenia NMP w Jodłowniku

Obecnie w jednym z najstarszych budynków opactwa, tak zwanym Domu Opat, mieści się Muzeum Klasztorne, które szczyci się wieloma cennymi eksponatami.

NA SZLAKU ARCHITEKTURY DREWNIANEJ

Charakterystyczne, ale też szczególnie piękne, są przykłady zabytków architektury drewnianej. Na terenie powiatu limanowskiego znajduje się kilkanaście zabytkowych drewnianych kościołów. Większość z nich znajduje się na Małopolskim Szlaku Architektury Drewnianej. Należą do nich kościoły w: Męcinie, Pisarzowej, Kamionce Małej (dwa – kościół parafialny oraz kaplica na cmentarzu wojennym), Łososinie Górnej, Szyku, Jodłowniku, Wilkowisku, Skrzydłnej, Kasinie Wielkiej, Dobrej, Jurkowie i Łukowicy. Najstarsze z wymienionych kościołów pochodzą z XVI w., natomiast większość z nich datowana jest na XVII i XVIII w. Ponadto na wspomnianym szlaku znajdują się dwa piękne dwory – w Laskowej z II. poł. XVII w.

Kościół MB Nieustającej Pomocy w Jurkowie

Kaplica na cmentarzu wojennym w Kamionce Małej

Kościół pw. Wszystkich Świętych w Łososinie Górnej

o w Świdniku z poł. XVIII w. Na osobną uwagę zasługuje willa „Orkanówka” w Porębie Wielkiej. W początkach ubiegłego stulecia wybudował ją w stylu zakopiańskim wielki piewca Gorców – Władysław Orkan. Obecnie mieści się tam muzeum biograficzne poświęcone temu wybitnemu pisarzowi. „Orkanówka” również znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej. Na osobne wspomnienie zasługuje wreszcie prywatne muzeum-skansen w Laskowej, zwane Skansenem na Jędrzejkówce. Pre-

zentuje on kulturę ludową mieszkańców gminy Laskowa i okolic.

HAUST ZDROJOWEJ WODY

W miejscowości Szczawa na południu powiatu limanowskiego można się napić doskonałej wody mineralnej. O źródłach mineralnych z okolic Szczawy wspominał już w XV w. Jan Długosz. Na początku XIX w. pisał o nich Stanisław Staszic. W 1934 roku w Szczawie zaczęto eksploatację 6 źródeł wód mineralnych. Tuż przed II wojną światową, w 1938 roku, powstała tam niewielka pijalnia wraz z rozlewnią wód. W 1958 roku wstępne rozpoznania chemiczne wód dokonał J. Chrzastowski. Złoża wód szczawnych wodorowęglanowo-chlorowo-sodowych różnych typów występują w warstwach menilitowych i krośnieńskich jako ujęcia płytke. W usytuowanej w centrum Szczawy stylowej pijalni można obecnie skosztować wód z trzech ujęć: „Szczawa I”, „Hanna” i „Dziedzilla”. Wody pomagają w leczeniu wielu schorzeń, m.in. zaburzeń czynności układu pokarmowego, cukrzycy, otyłości, niedoczynności tarczycy, schorzeń dróg oddechowych i układu moczowego, a także depresji i nadpobudliwości nerwowej.

Pijalnia Wód Mineralnych w Szczawie

W powiecie limanowskim działa pięć stacji narciarskich

ŚLIWKA, KOŁACZ I RAZOWE BOCHNY

Spuścizna ziemi limanowskiej to również tradycyjne produkty lokalne. Trzeba tu wymienić m.in. łukowicką śliwkę suszoną, suskę sechłońską, jodłownicki kołacz z serem, chleb męciński oraz mleko od polskich czerwonych krów. Suszona śliwka w Łukowicy i jej okolicach powstaje od ponad 100 lat. Łagodny klimat południowo-wschodniej części powiatu sprzyja sadownictwu. Warunki klimatyczne oraz glebowe sprzyjają tam zwłaszcza uprawie śliwek węgierek, które doskonale nadają się do suszenia. Suszone śliwki wykorzystuje się do przyrządzania różnych potraw, m.in. pierogów ze śliwkami oraz bigosu. Jodłownicki kołacz z serem dawniej tradycyjnie pieczony był na wesela. Jest to niewielki okrągły placek z ciasta drożdżowego, w którym równomiernie rozłożony jest miąższ z sera. Ważne jest aby ser był gładko zmielony, bez grudek i lekko wilgotny. Z kolei chleb męciński pieczony jest z mąki razowej w piecu opalanym drewnem. Do sporządzania ciasta używany jest zakwas, do którego dodane jest kwaśne mleko.

NARCIARSKIE ELDORADO

Charakteryzując powiat limanowski nie można pominąć informacji o stacjach narciarskich, których tu nie brakuje. Do uprawiania sportów zimowych są tu doskonałe warunki. Usatysfakcjonowani będą zarówno miłośnicy narciarstwa zjazdowego jak i biegowego. W Gorcach i Beskidzie Wyspowym wytyczono kilkadziesiąt km tras, z których większość wjedzie malowniczymi dolinami. Stacje narciarskie oferują turystom nie tylko doskonałe przygotowane trasy i wyciągi, ale też serwis narciarski wypożyczalnie nart i snowboardów, sklepy z akcesoriami dla narciarzy i usługi szkoleń narciarskich. Większość stacji dysponuje obszernym parkingiem oraz zapleczem gastronomicznym. Nad bezpieczeństwem narciarzy czuwa GOPR. Stacje narciarskie działają w Limanowej, Laskowej, Lubomierzu, Kasinie Wielkiej i Koninkach. W wymienionych miejscowościach i ich okolicy bez problemu można znaleźć miejsca noclegowe w hotelach, pensjonatach lub gospodarstwach agroturystycznych.

Pływalnia Limanowska

BASEN, SAUNA, JACUZZI

Po eskapadach narciarskich lub dalekich górskich wyprawach można się wspaniale zrelaksować w wodzie. Codziennie od 6.00 do 22.00 swe podwoje otwiera Pływalnia Limanowska przy ul. Zygmunta Augusta 37. Oprócz basenu pływackiego i basenu szkoleniowo-rekreacyjnego, oferuje ona m.in.: basen SPA (jacuzzi), zjeżdżalnię wodną i grotę solną. Na terenie obiektu znajduje się ponadto: kręgielnia dwutorowa, sala squasha, łaźnia

parowa, sauna fińska, sala bilardowa, kawiarnia i sklepik sportowy. Warto dodać, że w miejscowości Poręba Wielka działa też od niedawna zakład przyrodolecznicy, którego częścią jest niewielki basen termalny. Powstał on w ramach realizacji pierwszego etapu Centrum Rekreacji i Balneologii na bazie wód geotermalnych w Porębie Wielkiej. Basen znajduje się przy tamtejszym Domu Wczasów Dziecięcych i na razie korzystają z niego przede wszystkim uczestnicy turnusów wczasowych.

Fragment szlaku czerwonego z Turbacza na Stare Wierchy

Krzyż Milenijny na Miejskiej Górze – w tle panorama Beskidu Wyspowego

Limanowa leży w niewielkiej kotlinie otoczonej górami Beskidu Wyspowego. Jako stolica powiatu limanowskiego stanowi administracyjne i kulturalne centrum, a zarazem zaplecze turystyczne regionu. Prawa miejskie Limanowa otrzymała w 1565 roku. Rozwój miasta na długo zatrzymał najazd szwedzki, tragiczne pożary i kilkukrotne epidemie. Szczególnie krwawymi wydarzeniami zapisał się w historii Limanowej rok 1914. W grudniu tegoż roku toczyły się zacięte walki o wzgórze Jabłońiec. Ich efektem było wycofanie się Rosjan w kierunku Nowego Sącza i Tarnowa.

Warto zobaczyć

Bazylika Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej – jest jedynym w Polsce kościołem-pomnikiem 100. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3-go Maja. Zbudowany jest z miejscowego piaskowca, a jego majestatyczny charakter podkreśla monumentalna fasada i 60-metrowa wieża. W głównym ołtarzu umieszczona jest słynąca łaskami Pieta – XV-wieczna figura lipowa koronowana przez papieża Jana Pawła II. We wnętrzu świątyni warto też zwrócić uwagę na witraże projektowane przez Józefa Mehoffera i Krzysztofa Krzyżanowskiego oraz późnogotycką, drewnianą chrzcielnicę z 1527 roku, a także XVIII-wieczny obraz Matki Boskiej Ostrobramskiej. W sąsiadującym z bazyliką Domu Pielgrzyma mieści się bogate w eksponaty Muzeum Parafialne.

Krzyż Jubileuszowy na Miejskiej Górze – to 37-metrowy pomnik 2000 lat chrześcijaństwa. Krzyż okala taras widokowy, z którego można podziwiać panoramę miasta, Beskidu Wyspowego, Beskidu Sądeckiego, Gorców i Tatr. W kaplicy pod krzyżem znajduje się kopia figury Matki Boskiej Bolesnej i kamień z Golgoty.

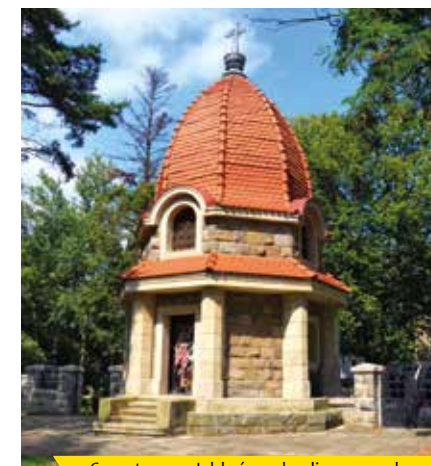
Dwór Marsów – wzniesiony został w XVII w. Od połowy XVIII w. do lat czterdziestych XIX stulecia zarządzała nim rodzina Dydyńskich, a od 1853 do 1945 roku – rodzina Marsów, po których do dziś pozostała nazwa dworu. W budynku mieści się obecnie Muzeum Regionalne Ziemi Limanowskiej, które zgromadziło ok. 26 tysięcy eksponatów historycznych, etnograficznych, artystycznych i fotograficznych.

Panorama Limanowej ze stoku Miejskiej Góry

Cmentarz na Jabłońcu – jest świadectwem ważnych wydarzeń z okresu I wojny światowej. Spoczywają na nim żołnierze armii austro-węgierskiej i rosyjskiej, którzy zginęli w dniach 7-12 grudnia 1914 roku w czasie operacji limanowsko-łapanowskiej. Charakterystycznym elementem cmentarza jest kaplica-mauzoleum zwieńczona wysoką kopułą. Poza cmentarzem stoi kolumna upamiętniająca rotmistrza 9. pułku huzarów – Leonarda von Thun Und Hohensteina.

ła znajduje się Pomnik Legionistów. Ma formę strzelistego cokołu zwieńczonego symbolicznym orłem z rozpostartymi skrzydłami. Przed nim stoją dwie armaty.

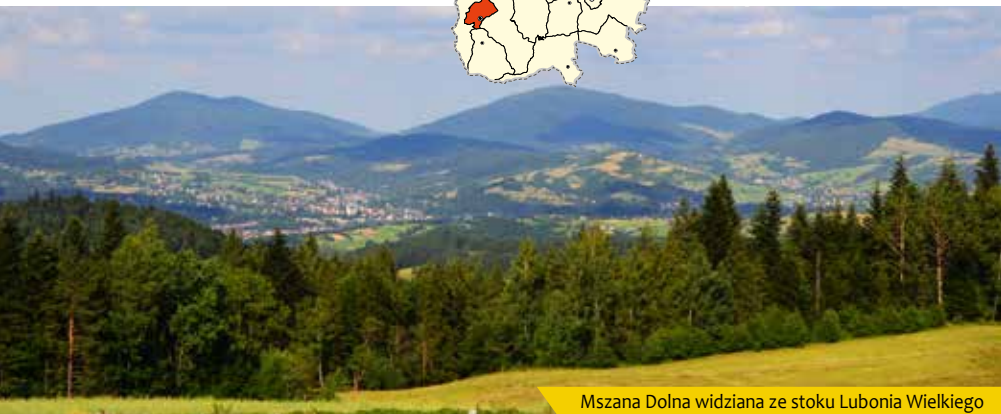

Cmentarz na Jabłońcu – kaplica-mauzoleum

Kościół pw. Wszystkich Świętych w Łososinie Górnej – wybudowany został w 1778 roku. Jest to świątynia drewniana z wieżą na planie kwadratu, wielobocznie zamkniętym prezbiterium i dwiema kaplicami bocznymi. Wejście główne znajduje się pod wieżą. Najcenniejszym elementem wyposażenia kościoła jest wykonana w stylu gotyckim, pochodząca z 1535 roku kamienna chrzcielnica. Tuż obok kościoła

Dwór Marsów - Muzeum Regionalne Ziemi Limanowskiej

Mszana Dolna widziana ze stoku Lubonia Wielkiego

Mszana Dolna leży w malowniczej kotlinie górskiej Beskidu Wyspowego na wysokości 400 m n.p.m. Promuje się hasłem: „Miasto otoczone górami”, które znakomicie oddaje jego usytuowanie. Gdy sięgniemy wzorkiem na południe ujrzemy wzniesienia Gorców, od strony północnej góruje nad miastem Lubogoszcz (967 m), od zachodu – Szczebel (977 m) i grzbiet Lubonia Wielkiego (1022 m), a od wschodu – grzbiet Czarnego Działu (673 m), rozwidlony przy mieście w niższą górę Grunwald (513 m) i górę Wsołowa (624 m).

Z racji swego położenia Mszana Dolna jest świetną bazą wypadową do wypraw turystycznych – zarówno w Gorce, jak i w Beskid Wyspowy. W pobliżu są szlaki piesze oraz rowerowe. Zimą blisko stąd do kilku stacji narciarskich. Najbliższe to: Polczakówka, Maciejowa, Koninki i Kasina Wielka. W mieście i okolicy znajdują się ośrodki wypoczynkowe, prywatne pensjonaty oraz kwatery w domach jednorodzinnych.

Historia Mszany Dolnej związana jest ze szczyrzyckimi cystersami. W 1308 roku to właśnie mnisi ze Szczyrzyca założyli wieś, która dała początek późniejszemu miastu. W 1325 roku w Mszanie stał już pierwszy kościół. Prawa miejskie Mszana Dolna uzyskała prawdopodobnie w 1346 roku, ale jeszcze przed rokiem 1409 utraciła je. W pierwszych wiekach istnienia osady wytwarzano tam wyroby z drewna, papier, potaż, szkło i piwo. Po wybudowaniu w II poł. XIX w. linii kolejowej z Chabówki do Nowego Sącza, Mszana Dolna stała się jedną z ważniejszych stacji na tej linii. Prawa miejskie Mszana Dolna uzyskała ponownie dopiero w 1952 roku.

Warto zobaczyć

Cmentarz żydowski przy ul. Zakopiańskiej – zachował się w stanie szczątkowym. Kirkut założono w XVIII w. Jego szczątki przypominają, że jeszcze przed II wojną światową Żydzi stanowili jedną czwartą część mieszkańców Mszany Dolnej. Jako jedni z pierwszych

osiedlili się tutaj w XVIII w. karczmarze, otrzymali bowiem możliwość аренды od mszańskiego dworu. Karczmy te prowadziły rodziny Zellmanów, Sternów i Weinbergów. Była też żydowska karczma na Przymiarkach, a za mostem, na pograniczu Mszany i Kasinki, dużą popularnością cieszyła się karczma Schmidta. Eksterminacja ludności żydowskiej na-

stąpiła w czasie II wojny światowej.

Kościół pw. Świętego Michała Archanioła – wzniesiono w latach 1891-1901 w stylu neogotyckim. Autorem polichromii kościoła był w 1921 roku Julian Markiewicz. We wnętrzu świątyni uwagę zwracają: zabytkowa kropielnica kamienna z 1668 roku, obraz Zaśnięcia Matki Boskiej malowany na desce (początek XVI w.) oraz obraz św. Augustyna z dzieckiem przelewającym wodę (XVIII w.). W szafach zakrystii znajdują się piękne szaty kościelne z XVIII stulecia.

Park dworski – to pozostałość po ostatnim właścicielu dworu w Mszanie Dolnej, którym był hrabia Henryk Krasiński. Zachowały się zabudowania, które otacza park z pomnikowymi drzewami. Wśród starodrzewu są: topole włoskie, klony, lipy, białe wierzby, dęby szypułkowe. Wśród zabudowań uwagę zwraca murowany spichlerz folwarczny z XVIII w. Park podworski znajduje się u zbiegu ulic Marka i Ogrodowej.

Kościół pw. Świętego Michała Archanioła w Mszanie Dolnej

Rynek w Mszanie Dolnej

Panorama Pieninek Skrzydlańskich ze stoku Ostrej Góry

Dobra leży w samym centrum Beskidu Wyspowego. Wraz z sąsiednim Jurkowem stanowi doskonałą bazę wypadową do zdobywania najpiękniejszych szczytów tego pasma: Śnieżnicy, Ćwilina, Łopienia, a także Mogielicy i Jasienia. Północna część gminy położona jest pośród malowniczych wzgórz tzw. Pieninek Skrzydlańskich. Nie są one wysokie, jednak niezwykle urokliwe. W skład gminy wchodzi 11 miejscowości: Chyszówki, Dobra, Gruszowiec, Jurków, Porąbka, Pótrzczyki, Przenosza, Skrzydlna, Stróża, Wilczyce i Wola Skrzydlańska.

Warto zobaczyć

Kościół pw. śś. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza w Dobrej – pochodzi z XVII w. Jest to świątynia trzynawowa, drewniana (modrzewiowa), konstrukcji zrębowej, z wielobocznie zamkniętym prezbiterium. Góruje nad nią kwadratowa wieża słupowa. Wnętrze kościoła utrzymane jest w stylu rokokowym. Zdobí je barokowa polichromia figuralna z 1760 roku, przedstawiająca apostołów i świętych. Oprócz rokokowego ołtarza głównego, w kościele znajduje się pięć barokowych ołtarzy bocznych. Zabytkowe jest również otoczenie kościoła – zarówno okalające świątynię lipy, jak i pochodzące z 1800 roku ogrodzenie. Znajdują się w nim niewielkie kapliczki, w których umieszczono stacje Drogi Krzyżowej. Na plebanii w Dobrej mieści się Muzeum Parafialne, będące filią Muzeum Diecezjalnego w Tarnowie.

Kościół pw. śś. Apostołów Szymona i Judy Tadeusza w Dobrej

Widok z Polany Skalne pod szczytem Jasienia

Kościół pw. św. Mikołaja Biskupa w Skrzydziej – wzniesiony został w drugiej połowie XVI w. Prezbiterium i zakrystia są murowane, a wieża i przylegająca do kościoła kaplica – drewniane. Na szczególną uwagę zasługuje znajdujący się z boku ołtarza głównego, wykonany z piaskowca, renesansowy nagrobek rycerski budowniczego świątyni – Prokopa Pieniążka. W wystroju kościoła dominuje styl barokowy. Najstarszym elementem wyposażenia jest krucyfiks na belce tęczowej z XIV w. Pozostałe rzeźby i obrazy pochodzą głównie z XVI i XVII stulecia. Niezwykle cenne są feretrony z XVII-XVIII w. Przy murze kościelnym rosną piękne okazy starych dębów, będące pomnikami przyrody.

Przełęcz Edwarda Rydza-Śmigłego w Chyszówkach – to jedna z najpiękniejszych przełęczy Beskidu Wyspowego. Znajduje się na wysokości 700 m n.p.m. pomiędzy Łopieniem (961 m) i Mogielicą (1170 m). Prowadzi przez nią droga asfaltowa z Jurkowa do Słopic. Na przełęczy znajduje się kamienny obelisk z 1938

roku oraz krzyż, postawione na pamiątkę walk Legionów Polskich w 1914 roku. Dowodził im właśnie późniejszy marszałek Polski – Edward Rydz-Śmigły. Ponieważ przełęcz jest słabo zabudowana, rozciągają się z niej piękne panoramy.

Pieninki Skrzydlańskie – tym mianem określa kilka wzniesień Beskidu Wyspowego, które znajdują się po północnej stronie Śnieżnicy. Są to niewysokie wzniesienia na granicy z Pogórzem Wiśnickim, które zachowują jednak typowy dla tego mezoregionu „wyspowy” charakter. Najwyższe wzgórza Pieninek Skrzydlańskich to: Kaletówka (643 m), Dolna Góra (606 m), Kopiec (535 m), Ostra Góra (616 m) i Worecznik (560 m).

Mogielica (1170 m) – jest najwyższym szczytem Beskidu Wyspowego. Odznacza się charakterystyczną, „garbatą” sylwetką. Stanowi zwornik dla kilku długich, widokowych grzbietów. W szczytowej części wzniesienia znajduje się rezerwat przyrody „Mogielica”, a na samym szczycie wysoka, 22-metrowa wieża widokowa.

Widok Szczyrzyca i okolic ze stoku Ciecienia

Gmina Jodłownik stanowi najdalej wysuniętą na północ część powiatu limanowskiego. Jest to miejsce o tyle charakterystyczne, że Beskid Wyspowy przechodzi tu w malownicze, ale niższe wzniesienia Pogórza Wielickiego. Najwyższe góry na tym terenie to Ciecień (829 m) oraz Kostrza (720 m). Prócz malowniczego ukształtowania terenu, uwagę zwraca tu również duża ilość sadów owocowych. Zachwycaj one szczególnie wiosną – w okresie kwitnienia drzew. W gminie Jodłownik nie brakuje też zabytków architektury, na czele ze słynnym opactwem cystersów w Szczyrzycu. Gminę tworzy 12 miejscowości: Jodłownik, Góra Świętego Jana, Janowice, Kostrza, Krasne-Lasocice, Mstów, Pogorzany, Sadek, Słupia, Szczyrzyć, Szyk, Wilkowisko.

Warto zobaczyć

Kościół pw. Narodzenia NMP w Jodłowniku – powstał w 1585 r., a jego fundatorem był właściciel wsi – Przeclaw Niewiarowski. W założeniu architektonicznym tej drewnianej świątyni można zauważyć cechy stylu gotyckiego. Strop oraz ściany zdobi zabytkowa polichromia z 1764 roku, przedstawiająca medaliony z popiersiami świętych związanych z zakonem dominikanów. Opiekę nad kościołem zakon ten sprawował ponad półtora wieku – od śmierci fundatora do lat 70. XVIII w., czyli do porozbiorowej konfiskaty dóbr zakonu przez rząd austriacki. W kościele znajduje się wiele cennych elementów wyposażenia z XVI, XVII i XVIII w.

Kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Wilkowisku – wzniesiono w latach 1917-1923 na wzór poprzedniej świątyni, która spłonęła w styczniu roku 1916. Świątynia posiada jedną nawę, z trójkątnie zamkniętym prezbiterium, do którego przylega zakrystia z dawną łóżką kolatorską na piętrze. Ołtarz główny pochodzi ze starego kościoła w Limanowej. Datowany jest na początek XVIII w.

Kościół pw. św. Stanisława Biskupa i św. Barbary w Szyku – pochodzi z roku 1633, ale do jego budowy użyto elementów wcześniejszej świątyni z XVI w. Jest to późnogotycka świątynia zaliczana do najpiękniejszych w Małopolsce. We wnętrzu

Kościół pw. Stanisława Biskupa i św. Barbary w Szyku

kościoła uwagę zwraca polichromia z 2. poł. XIX w. (w prezbiterium widnieją fragmenty starszych malowideł z przełomu XVI i XVII w.). Późnobarokowy ołtarz główny pochodzi z 2. poł. XVIII w. Na lata 1520-30 datowany jest umieszczony w nim obraz MB z Dzieciątkiem.

Opactwo Cystersów w Szczyrzycu – swą historię sięga I poł. XIII w. Jest to jedyny nieprzerwanie istniejący klasztor cystersów na ziemiach polskich. W skład zespołu klasztorowego wchodzi: XVII-wieczny kościół pw. NMP Wniebowziętej i św. Stanisława Biskupa oraz zabudowania klasztorne – również w większości z XVII w. W XVI-wiecznym Domu Opatów mieści się Muzeum Klasztorne przechowujące wiele cennych eksponatów.

Diabli Kamień – ławica piaskowca, znajdująca się u wschodnich podnóży góry Grodzisko - na granicy miejscowości Pogorzany i Krzesławice. Ma 55 m długości, 12 m szerokości i 17-25 m wysokości. Jest pomnikiem przyrody nieożywionej. Z Diablami Kamieniem związana jest legenda dotycząca powstania nieodległego klasztoru w Szczyrzycu. U podnóża ogromnej skały znajduje się opuszczonego pustelnia. W Pogorzanych warto też

wstąpić do winnicy Smykań, która znajduje się na Małopolskim Szlaku Winnym.

Wioska Indiańska w Szczyrzycu – usytuowana jest malowniczo na stoku wzgórza w starym beskidzkim sadzie. Pomiedzy drzewami znajdują się tam naturalnej wielkości, malowane, w pełni wyposażone tipi. Jest też ogromny, zdolny pomieścić nawet 50 osób, namiot zwany tio-tipi, szałas pary (indiańska sauna), warlodge - specjalny namiot wojenny, a także wystawa rękodzieła Indian mieszkających na prerii – wierne repliki strojów indiańskich sprzed 200 lat, tomahawki, torby z surowej skóry i wiele innych eksponatów.

Diabli Kamień

Kapliczka na polanie Jaworzyna Kamienicka

Gmina Kamienica leży w południowej części powiatu limanowskiego, w dolinie potoku o tej samej nazwie. Jej północne obszary wchodzą w skład Beskidu Wyspowego, a południowe należą już do pasma Gorców. Warto podkreślić, że Kamienica wypływa ze stoków najwyższego szczytu Gorców – Turbacza, a swą nazwę wzięła prawdopodobnie od potężnych głazów, które urozmaicają jej bieg. Pierwsza lokacja Kamienicy miała miejsce w roku 1297. Wieś została założona przez Gryfinę – wdowę po Leszku Czarnym. Przez długi czas Kamienica należała do klasztoru klarysek ze Starego Sącza. W czasie II wojny światowej wieś była ważnym miejscem działalności partyzanckiej. Hitlerowcy z tego powodu wielokrotnie ją pacyfikowali. Gminę tworzy obecnie pięć miejscowości: Kamienica, Szczawa, Zalesie, Zbludza i Zasadne. Cały obszar gminy odznacza się wysokimi walorami turystycznymi.

Warto zobaczyć

Budynek dawnej poczty w Kamienicy – pochodzi z XIX stulecia. To parterowy budynek z wysokim poddaszem. Jego frontową fasadę zdobią cztery kolumny. Obecnie mieści się tam restauracja.

Zespół pałacu, dworu i zabytkowego parku w Kamienicy – pochodzi z XIX w. W jego skład wchodzi przede wszystkim murowany w stylu empire pałac Maksymiliana Marszałkowicza, zbudowany w latach 1830-1840 dla ówczesnego właściciela Kamienicy. Marszałkowicz

przyczynił się do znacznego rozwoju wsi. Zbudowano w tym czasie papiernię wytwarzającą papier sitowy, kancelaryjny i bibułę. Zaczęła też pracować huta szkła, dwie huty produkujące żelazo, browar, a także młyny i tartaki. Pałac to biały budynek nakryty czterospadowym czarnym dachem gontowym. Jego główny, parterowy korpus zdobi charakterystyczna kolumnada. Z obu stron pałac posiada piętrowe skrzydła. W skład zespołu wchodzi też dworek Kirchnerów z początku XIX stulecia – kwadratowy, kryty gontem budynek. Przypałacowy park krajobra-

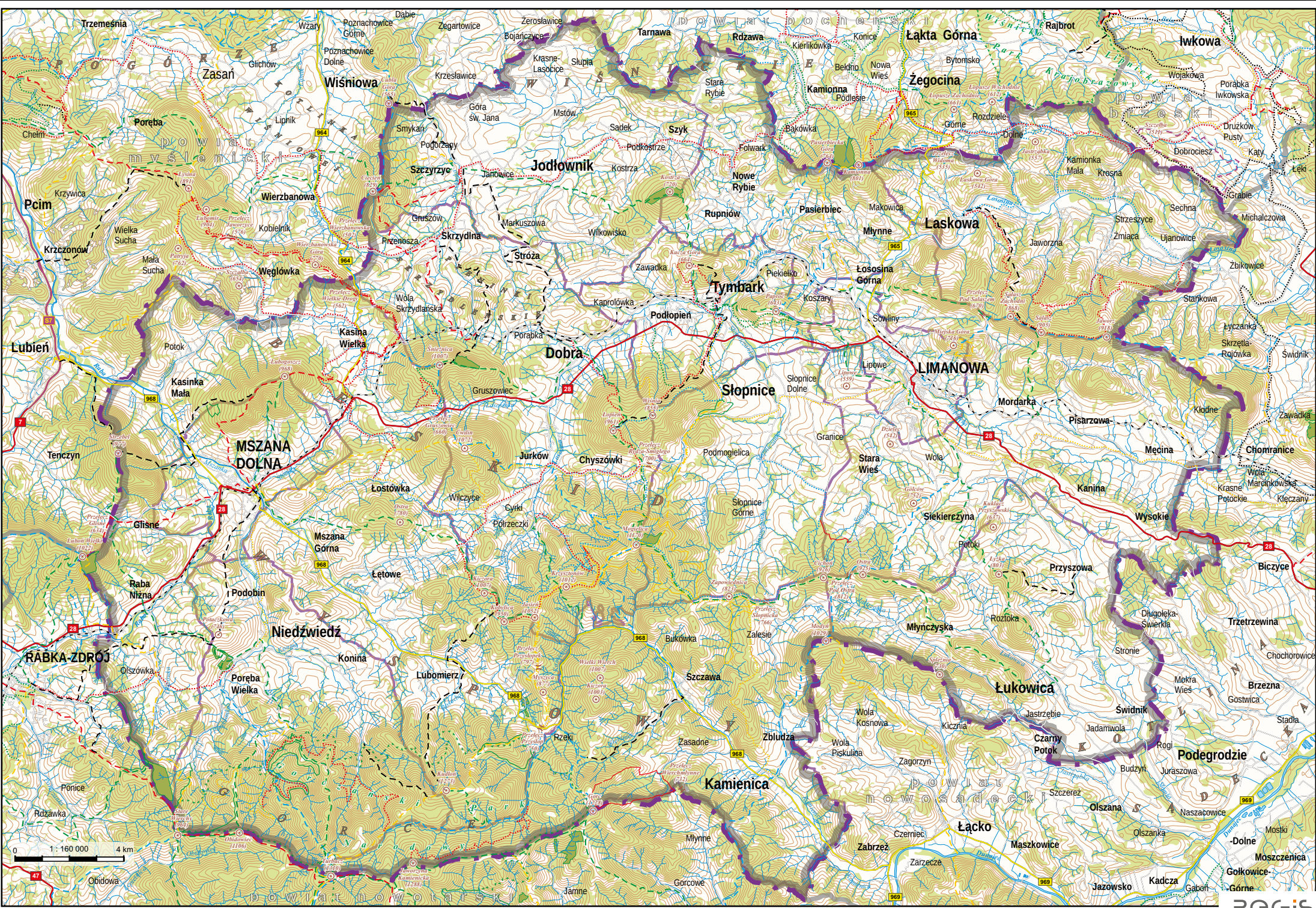
Zespół pałacu, dworu i zabytkowego parku w Kamienicy

zowy zachwyca pięknym starodrzewem, wśród którego znaleźć można okazy liczące ponad 170 lat. Są tam oryginalne gatunki drzew, a wśród nich m.in.: limba, choina kanadyjska, dąb czerwony oraz świerk bałkański.

Wodospad „Spad” w Szczawie – umiejscowiony jest w korycie rzeki Kamienicy. Jego wysokość przekracza dwa metry i jest jednym z największych wodospadów w całych Beskidach. Wodospad powstał w miejscu postawionych na sztorc ławic odpornych na erozję piaskowca.

Wodospad „Spad” w Szczawie

Górzyste okolice Laskowej widziane z północnego stoku Sałasza

Gmina Laskowa leży w północno-wschodniej części powiatu limanowskiego i wschodniej części Beskidu Wyspowego. Jej obszar rozciąga się w środkowej, krajobrazowo najciekawszej i najpiękniejszej części doliny rzeki Łososiny. Turystów urzekają tu piękne krajobrazy oraz liczne miejsca gwarantujące spokojny, służący zdrowiu wypoczynek. Pierwsze wzmianki o Laskowej pochodzą z 1402 roku. W 1420 roku część ziem została odsprzedana przez Klemensa z Kędzierzyc założycielowi rodu Laskowskich – Jakuszowi z Lasocic. Do dzisiaj przetrwał w Laskowej pochodzący z II. poł. XVII w. piękny dwór Laskowskich. Gminę tworzy 9 miejscowości: Kamionka Mała, Krosna, Sechna, Laskowa, Strzeszyce, Ujanowice, Jaworzna, Żmiąca i Kobyłczyzna.

Warto zobaczyć

Dwór w Laskowej – zbudowany został przez rodzinę Laskowskich w 1677 roku. Odznacza się cechami architektury barokowej. Jest to obiekt parterowy pokryty gontowym, wysokim dachem w typie krakowskim. W pobliżu dworu znajduje się spichlerz i murowane stajnie. Dwór otacza park z wiekowymi drzewami, z których niektóre są pomnikami przyrody.

Cmentarz wojenny nr 357 „Na Jastrząbce” – usytuowany jest poniżej zalesionego wierzchołka Jastrząbki (530 m) – na jej północno-wschodnich stokach (w obrębie miejscowości Kamionka Mała). Spoczywa tu łącznie 260 żołnierzy armii rosyjskiej, austro-węgierskiej i pruskiej, którzy zginęli w walkach na okolicznych terenach w dniach 8-13 grudnia 1914 roku w czasie

Dwór w Laskowej

Skansen na Jędrzejkówce w Laskowej

tw. operacji łapanowsko-limanowskiej. Centralnym elementem cmentarza jest wysoka, drewniana kaplica.

Skansen na Jędrzejkówce w Laskowej

– to obiekt prywatny, prezentujący kulturę ludową mieszkańców gminy Laskowa i okolic. Można tam obejrzeć m.in. spichlerze z Laskowej, Kamionki Małej i Dobrociesza, suszarnie owoców z Laskowej i Michalczowej, kuźnię z Michalczowej, młyn wodny ze Żmiałce oraz przydrożną kapliczkę z Jaworznej.

Kościół pw. św. Katarzyny w Kamionce Małej

– zbudowany został w pierwszej poł. XVIII w. W 1790 r. dobudowano wieżę, zaś w 1884 roku do prezbiterium

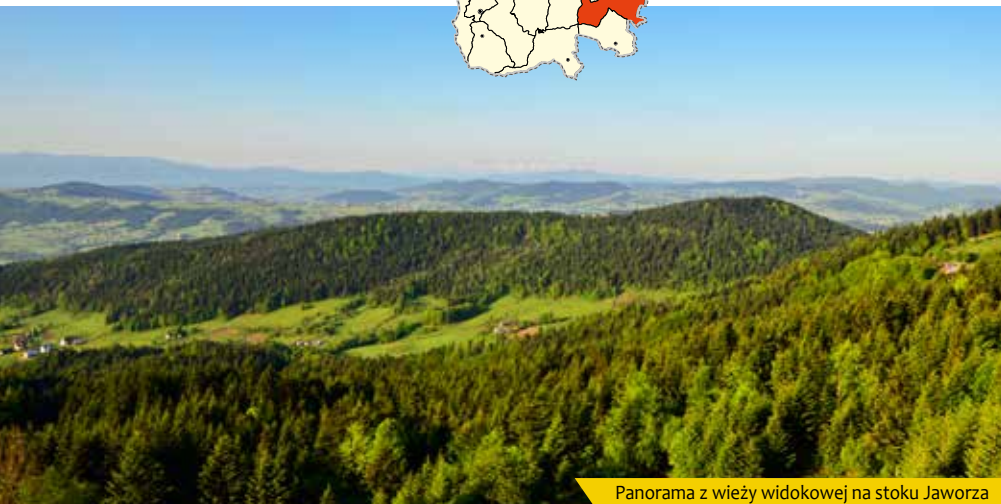
dostawiono kaplicę. Wnętrze świątyni zdobi polichromia ornamentalno-figuralna z XIX w. W XIX-wiecznym ołtarzu głównym znajduje się drewniana, XVII-wieczna rzeźba barokowa przedstawiająca św. Katarzynę Aleksandryjską.

Kościół pw. św. Michała Archanioła w Ujanowicach

– ma prawie pół tysiąca lat. Powstał w latach 1509-1529, ale od tego czasu był kilkakrotnie przebudowywany. Jest to jednonawowa świątynia, z zamkniętym wielobocznie prezbiterium, przy którym znajduje się nawa z dwiema kaplicami po bokach. Od zachodu kościół posiada masywną wieżę, zwieńczoną baniastym hełmem.

Kościół pw. św. Katarzyny w Kamionce Małej

Panorama z wieży widokowej na stoku Jaworza

Gmina Limanowa ma dość rozległe terytorium i otacza niemal ze wszystkich stron stolicę powiatu. Rozciąga się od szczytów Ostrej i Cichonia na południu po Tarnowską Górę na północy oraz od stromych zboczy Kostrzy na zachodzie po krańce Pasma Łososińskiego na wschodzie. Przez terytorium gminy przebiega wiele szlaków turystycznych - w tym m.in. szlak niebieski, którym można dotrzeć do wieży widokowej na stoku Jaworza. W skład gminy wchodzi 21 wsi: Bałażówka, Kanina, Kisielówka, Kłodne, Koszary, Lipowe, Łososina Górna, Makowica, Męcina, Młynne, Mordarka, Nowe Rybie, Pasierbiec, Pisarzowa, Rupniów, Siekierzyna, Sowliny, Stare Rybie, Stara Wieś, Walo-wa Góra, Wysokie.

Warto zobaczyć

Kościół pw. św. Antoniego w Męcinie

– wzniesiony został pod koniec XVII w. Odznacza się konstrukcją zrębową. Jest świątynią jednonawową z węższym prezbiterium zamkniętym trójboczną absydą. Od południa posiada niewielką kaplicę boczną, a od północy zakrystię. W przyziemiu kwadratowej wieży z dzwonnica znajduje się kruchta z wejściem głównym. We wnętrzu kościoła zachwycają barwne polichromie z 1888 roku. Ołtarz główny oraz ołtarze boczne mają charakter barokowy i pochodzą z XVII-XVIII w. Z 1608 roku pochodzi z kolei rzeźbiona drewniana chrzcielnica. Na uwagę zasługuje też gotycki krucyfiks

z XV w. oraz kilka cennych obrazów: obraz dwustronny – Anna Samotrzec i Święty Wojciech z XVI w., Ecce Homo z XVII w., Święty Jan Kanty – również z XVII w. oraz Chrystus i Apostołowie, a także Święty Stanisław Kostka – obydwu z XVIII stulecia.

Kościół pw. św. Jana Ewangelisty w Pisarzowej

– ma ponad 300 lat, wzniesiony został w 1713 roku. Nawę i prezbiterium nakrywa jednolity dach wielospadowy z barokową wieżyczką sygnaturkową. Wyposażenie świątyni pochodzi z końca XVII oraz z XVIII w., ma charakter barokowy i rokokowy. We wnętrzu świątyni na uwagę zasługuje XIX-wieczna polichromia figuralna i ornamentalna.

Kościół pw. Św. Antoniego w Męcinie

Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Pasierbcu

– swoją historią sięga roku 1822, kiedy to Jan Matras ufundował obraz Niepokalanie Poczętej Maryi, spełniając w ten sposób śluby złożone po swym cudownym ocaleniu po bitwie pod Ramstatt (w 1793 roku). Z czasem obraz zaczął służyć łaskami i ustanowiono w Pasierbcu sanktuarium. Obok kościoła sanktuarijnego rozpoczyna się zdobiona pięknymi rzeźbami z brązu ekspresyjna Droga Krzyżowa.

Kościół pw. Znalezienia Krzyża Świętego i Trójcy Świętej w Nowym Rybiu

– wzniesiony jest w stylu gotyckim. W roku 1795 spłonął. Konsekracja odbudowanej świątyni miała miejsce w roku 1867. Rokokowy ołtarz główny pochodzi z końca XVIII w. Umieszczono w nim barokową rzeźbę Chrystusa Ukrzyżowanego. Z tego samego okresu pochodzą ołtarze boczne oraz ambona. Najstarszym elementem wyposażenia kościoła jest XVI-wieczna chrzcielnica.

Sanktuarium w Pasierbcu

Podęście żółtym szlakiem na Modyń od strony miejscowości Młyńcyska

Gmina Łukowica leży w południowo-wschodniej części powiatu limanowskiego. Na jej obszarze wzniesienia Beskidu Wyspowego przechodzą łagodnie w Kotlinę Sądecką. Opadają w kierunku doliny Słonki i potoku Łukawica. Najwyższym wzniesieniem na terenie gminy jest Łyzka (803 m n.p.m.). Na jej szczycie dostrzec można resztki murów i ślady fosy, będące pozostałościami dawnego zamku w Przyszowej. Sama Łukowica usytuowana jest u podnóża Skielka (749 m) i Pępówki (774). Parafia w Łukowicy istniała już w 1346 roku, a wieś była lokowana na prawie magdeburskim w roku 1443. Jej nazwa miała się wiązać z wytwarzanymi tu w przeszłości łukami. Dzisiaj Łukowicę określa się stolicą limanowskich sadów. Jest ich w okolicy naprawdę bardzo dużo. W skład gminy wchodzi 9 miejscowości: Jadamwola, Jarstrębie, Łukowica, Młyńcyska, Owieczka, Przyszowa, Rزتoka, Stronie i Świdnik.

Warto zobaczyć

Kościół pw. św. Andrzeja Apostoła w Łukowicy – pochodzi z XVII w. i posiada wyraźne cechy stylu barokowego. Drewnianą świątynię wzniesiono w konstrukcji zrębowej. Kościół posiada jedną nawę zakończoną węższym, zamkniętym trójbocznie prezbiterium. Po bokach znajdują się – zakrystia i kaplica boczna. Nad całością góruje czworoboczna wieża, zwieńczona barokowym hełmem. Zewnętrzzną część prezbiterium zdobi przedstawienie Grupy Ukrzyżowania z rzeźbami ludowymi z XVIII i XIX w. Wnętrze przykrywają pozorne sklepienia

kolebkowe, ozdobione polichromią z wieku XIX. Ołtarz główny pochodzi z końca XVII stulecia. Większość wyposażenia kościoła jest drewniana i wykonana w stylu barokowym. Uwagę zwraca też klasycystyczna ambona z przełomu XVII i XVIII w., ozdobiona wizerunkami Ewangelistów i Chrystusa, kamienna chrzcielnica z 1693 roku oraz obraz św. Mikołaja w zakrystii z początku XVII w. Kościół znajduje się w otoczeniu starodrzewu. Około 400 km na południowy zachód od kościoła, na miejscowym cmentarzu, znajduje się murowana kaplica pw. Świętego Krzyża. Datowana jest na wiek XVI, ale była wielokrotnie przebudowywana.

Kościół pw. św. Andrzeja Apostoła w Łukowicy

Dwór w Świdniku – wzniesiony został w 1752 roku. Jest to dworek drewniany, zbudowany na zrąb, tynkowany, bielony, z czterokolumnowym gankiem i facjatą od tyłu. Na narożnikach ma kwadratowe alkierzyki. Obok znajduje się murowana kaplica dworska z XVIII w. W ogrodzie dworskim znajdują się ponadto pozostałości zbudowanego w XVI w. przez Marcina Rogowskiego zboru braci polskich. Zachowała się sklepiona dwudzielna piwnica.

Madonna z Przyszowej – jest najstarszym i najcenniejszym zabytkiem w gminie Łukowica. Figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem zwana Madonną z Przyszowej pochodzi z XIV w. i znajduje się w murowanym neogotyckim kościele parafialnym wzniesionym w latach 1906-1909. Oprócz gotyckiej rzeźby na wyposażeniu kościoła znajduje się również XVII-wieczna chrzcielnica i dwa późnobarokowe ołtarze.

Dwór w Świdniku

Panorama Beskidu z Lubonia Wielkiego

Gmina wiejska Mszana Dolna usytuowana jest częściowo w zachodniej części Beskidu Wyspowego, a częściowo w północnej części Gorców. Część gminy – okolice wsi Lubomierz – położona jest w otulinie Gorczańskiego Parku Narodowego. Tereny gminy stanowią dojście do chętnie odwiedzanych przez turystów szczytów Gorców – z najwyższym pasmem Turbacza (1310 m n.p.m.). Atutem gminy jest dobrze rozwinięta baza noclegowa. Składają się na nią schroniska turystyczne, ośrodki wypoczynkowe, hotele, motele i pensjonaty oraz kwatery prywatne. W skład gminy wchodzi 9 miejscowości: Glisne, Kasinka Mała, Kasina Wielka, Lubomierz, Łętowe, Łostówka, Mszana Górna, Olszówka, Raba Niżna. Siedzibą gminy jest Mszana Dolna.

Warto zobaczyć

Kościół pw. św. Marii Magdaleny w Kasinie Wielkiej – wzniesiony został w 1624 roku. W 1678 roku dobudowano do istniejącej świątyni wieżę oraz część nawy. W tej formie świątynia przetrwała do dziś. Kościół jest budowlą drewnianą, jednona-wową, z dachem o konstrukcji zrębowej. Na środku kościoła znajduje się mała wieża – tzw. sygnatorka pokryta blachą miedzianą. Wieżę główną, krytą tradycyjnym gontem, zwieńcza barokowy hełm cebulasty z latarnią. Na ścianach świątyni znajdują się stacje Drogi Krzyżowej z XVII w. Na belce tęczy umieszczony jest krucyfik i wycięte z desek barokowe postaci Matki

Boskiej i św. Jana również z XVII w. Z tego samego stulecia pochodzi też chrzcielnica ścienna.

Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca w Lubomierzu – poświęcony został 15 sierpnia 1914 roku. Początkowo składał się jedynie z nawy i prezbiterium, lecz już w latach 1934-1936 dobudowano wieżę. W 1952 poprawiono konstrukcję, wzmocniono walącą się wieżę, wymieniono okna i dokonano restauracji wyposażenia kościoła. Nawa zbudowana jest w konstrukcji zrębowej, natomiast wieża odznacza się konstrukcją słupową. Niskie, zamknięte wielobocznie prezbiterium otacza przydaszek kryty blachą. Kościół stoi po poł-

Kościół pw. św. Marii Magdaleny w Kasinie Wielkiej

dniowej stronie drogi łączącej Krościenko z Mszaną Dolną, przy czarnym szlaku na Kudłoń.

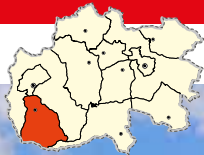
Stacja PKP w Kasinie Wielkiej – znajduje się na wysokości 580 m. n.p.m. i jest najwyżej położoną stacją kolejową na szlaku linii transwersalnej Chabówka – Lwów, natomiast trasa linii kolejowej przebiegająca wzdłuż gór i dolin jest najwyżej położoną linią kolejową w Polsce. Budynek stacji położony jest u stóp Śnieżnicy. Jest dobrze utrzymany i wielokrotnie służył za tło zdjęciowe reżyserom filmowym. Dość powiedzieć, że sceny swoich filmów kręcili tu Steven Spielberg i Andrzej Wajda.

Papieżówka – to drewniany szałasik usytuowany w dolinie potoku Kamienica na terenie GPN, w odległości ok. 2 km od przystanku PKS Lubomierz – Przysłop (czas dojścia ok. 1 h). Postawiono go przed laty na skraju polany, która służyła jako plac składowy ściągane go z gór drewna. Skromny, drewniany budynek pomyślany był jako schron dla robotników leśnych. W szałasiku tym w sierpniu 1976 roku ówczesny metropolita krakowski kardynał Karol Wojtyła przez ok. dwa

tygodnie przygotowywał się do udziału w Międzynarodowym Kongresie Eucharystycznym w Stanach Zjednoczonych. Karol Wojtyła przyjeżdżał tutaj wielokrotnie – najpierw jako ksiądz, później biskup, a wreszcie kardynał. Gorce znał doskonale z wielu wędrówek.

Kościół pw. św. Józefa Oblubieńca w Lubomierzu

Fragment czerwonego szlaku na Turbacz

Gmina Niedźwiedź leży w południowo-zachodniej części powiatu limanowskiego, na północnych stokach Gorców. Zabudowa gminy charakteryzuje się dużym rozproszeniem. Największa koncentracja zabudowań występuje w jej północnym obszarze. Na południu gminy występuje dużo lasów, natomiast w części centralnej i na południu pola uprawne i sady. Pierwsze wzmianki o Niedźwiedziu pochodzą z drugiej połowy XIV w. W tym czasie ziemie te stanowiły dobra zakonu cystersów w Szczyrzycu, a powstające tutaj wsie zorganizowane były na zasadach prawa niemieckiego. W wieku XV ziemie te przeszły na rzecz skarbu królewskiego, a na początku XVI w. stały się własnością rodziny Pieniżków, a potem jeszcze kilkakrotnie zmieniały właścicieli. Na terenie gminy znajduje się wiele ośrodków turystycznych. Bliskość gorczańskich szlaków sprawia, że gminę odwiedza z roku na rok coraz więcej turystów. W Porębie Wielkiej znajduje się ponadto siedziba Gorczańskiego Parku Narodowego. W skład gminy wchodzi cztery sołectwa: Podobin, Niedźwiedź, Konina i Poręba Wielka.

Warto zobaczyć

„Orkanówka” w Porębie Wielkiej – to drewniana willa wzniesiona przez pisarza Władysława Orkana – mieści obecnie muzeum jego imienia. Władysław Orkan urodził się w Porębie Wielkiej w 1875 roku. Dom mieszczący obecnie jego muzeum biograficzne pisarz zbudował w modnym wówczas stylu zakopiańskim. Autorem projektu willi był Andrzej Galica z Zakopanego. Budowę domu pisarz rozpoczął w 1903 roku, kiedy otrzymał niewielkie honorarium za powieść *W Roztokach*. W 1906 roku willa była gotowa. W mu-

zeum można zwiedzać siedem pomieszczeń: kuchnię, pokój matki, werandę, jadalnię, pokój przejściowy, gabinet i pokój narożny. Do „Orkanówki” prowadzi aleja z dziesięcioma jaworamii zasadzonymi przez pisarza w podziękowaniu za szczęśliwy powrót z I wojny światowej. Początek alei zdołała ozdobić kapliczka wotywna z figurką Matki Bożej z Lourdes, ufundowana w tym samym czasie przez jego matkę.

Park podworski Wodzickich w Porębie Wielkiej – leży na południowych stokach i u podnóża góry Chabówka. Przy północno-wschodniej granicy parku znajduje się bu-

„Orkanówka” w Porębie Wielkiej

dynek dykcji GPN. Oprócz starodrzewu, w parku podworskim na uwagę zasługują lamus-wozownia oraz fragmenty spalonego dworku Wodzickich. Historia parku sięga XVI w., jednak zasadnicze założenia parku o charakterze krajobrazowym powstały w XX w. dzięki ostatniemu właścicielowi - hrabiemu Ludwikowi Wodzickiemu. Ogółem rośnie tu ponad 1000 drzew, w tym głównie liściastych, z czego 14 uznano za pomniki przyrody. Najstarsze okazy liczą 300-400 lat. Do największych atrakcji przyrodniczych parku należą wiąz: wiąz Łokietka, wiąz chłosty i wiąz w bramie. Wiąz Łokietka jest najgrubszym wiazem w Polsce. Ma 665 cm w obwodzie pnia. Przed rozpadem zabezpieczają go metalowe daszki i wsporniki. Na terenie parku znajduje się Ośrodek Edukacyjny Gorczańskiego Parku Narodowego dysponujący ciekawą ekspozycją przyrodniczą. W pięknym otoczeniu parku działa też tężnia solankowa.

Koryto potoku Konina – to piękny i osobliwy pomnik przyrody w miejscowości o tej samej nazwie. Potok Konina ma swoje źródła na wysokości ok. 1200 m n.p.m. na wschodnich stokach Mostownicy. W Koninie na potoku występują malownicze progi skalne, uznane za pomnik przyrody.

Wiąz Łokietka w Porębie Wielkiej

Widok na Tatry z Przełęczy Słopnickiej

Gminę Słopnice tworzy tylko jedna wieś Słopnice oraz osada Zaświercze. Z racji rozległości Słopnic ustanowiono tam aż pięć sołectw: Słopnice Dolne Królewskie, Słopnice Mogielica, Słopnice Górne, Słopnice Granice oraz Słopnice Dolne Szlacheckie. Warto podkreślić, że jest to najmłodsza gmina powiatu limanowskiego – utworzona w 1997 roku. Słopnice leżą w środkowej części powiatu limanowskiego – w dolinie dwóch potoków: Słopnickiego i Czarnej Wody. Od zachodu ponad wsią wznoszą się szczyty Mogielicy oraz Łopienia, a od południa przełęcz Słopnicka, łącząca Zapowiednicę z Cichoniem. Słopnice zostały założone w pierwszej połowie XIV w. przez króla Władysława Łokietka. Przez wieki na dwóch brzegach Słopniczanki rozciągały się odrębne miejscowości należące do różnych właścicieli. Słopnice określa się niekiedy mianem największej wsi letniskowej ziemi limanowskiej.

Warto zobaczyć

Kościół pw. św. Andrzeja Apostoła w Słopnicach – zbudowany został w II poł. XVIII w. wg konstrukcji zrębowej. Odznacza się wielobocznym zamkniętym prezbiterium. Do głównej bryły kościoła przylega piętrowa zakrystia oraz kaplica św. Józefa, a od frontu niski przedsionek. Wyposażenie świątyni ma charakter późnorennesansowy i barokowy. Uwagę przykuwają zwłaszcza ołtarze – główny i boczne (XVII-XVIII w.), a także XVIII-wieczna ambona, XVIII-wieczne obrazy, barokowa rzeźba Matki Boskiej, gotycki obraz Ukrzyżowany oraz kamienna chrzcielnica z XIX w.

Przełęcz Słopnicka – leży na wysokości 759 m n.p.m. i jest jedną z najpiękniejszych przełęczy Beskidu Wyspowego. Usytuowana jest między Cichoniem (929 m) a Zapowiednicą (763 m). Przez przełęcz biegnie droga ze Słopnic do osiedla Bukowina należącego do Zalesia. Przełęcz Słopnicka oraz cały grzbiet łączący Mogielicę z Cichoniem, stanowią również naturalną granicę pomiędzy Słopnicami, po północnej stronie przełęczy, i Zalesiem po stronie południowej. Z przełęczy rozciągają się przepiękne widoki – jest bezleśna i niezabudowana. Przy dobrej widoczności wspaniale prezentują się z przełęczy Tatry.

Kościół pw. św. Andrzeja Apostoła w Słopnicach

Mogielica widziana z Przełęczy Słopnickiej

Panorama Tymbarku z Łopienia Wschodniego

Gmina Tymbark leży w sercu Beskidu Wyspowego i jest malowniczo rozlokowana w kotlinie górskiej między wzniesieniami Łopienia (961 m n.p.m.), góry Żezów (693 m n.p.m.) i góry Paproć (643 m n.p.m.). Gmina w całości leży w wybitnie górskiej zlewni Łososiny, w dorzeczu dwóch rzek Łososinki i Słopiczanki. Swoją historią Tymbark sięga roku 1353. Właśnie wtedy król Kazimierz Wielki ulokował tu miasto na prawie magdeburskim. Warto podkreślić że tymbarski rynek zachował swój średniowieczny kształt i sporo ze swojej dziewiętnastowiecznej zabudowy. Największy rozwój Tymbark przeżywał tuż przed II wojną światową. W roku 1936 powstały tu „Podhalańskie Zakłady Przemysłu Owocowo-Warzywnego” założone pierwotnie w formie spółdzielni przez wielkiego lokalnego społecznika, inż. Józefa Marka. Produkcja soków i napojów trwa w Tymbarku do dzisiaj i właśnie za ich sprawą miejscowość jest słynna w całej Polsce. W skład gminy wchodzi pięć miejscowości: Tymbark, Podłopień, Piekiełko, Zamieście i Zawadka. Przez jej obszar przebiega wiele szlaków turystycznych – pieszych i rowerowych.

Warto zobaczyć

Kościół pw. Narodzenia NMP w Tymbarku – wybudowany został w 1824 roku w miejscu dawnej drewnianej świątyni. Wzniesiono go z cegły, w stylu klasycystycznym. Jest to świątynia jednawowa z bocznymi kaplicami i węższym, krótkim prezbiterium w kształcie prostokąta. Nad dachem góruje kwadratowa wieża zwieńczona hełmem oraz niewiel-

ka wieżyczka na sygnaturkę. We wnętrzu kościoła uwagę zwraca neobarokowy ołtarz główny z 1888 roku oraz dwa ołtarze boczne w jednym z nich widnieje obraz świętej Anny Samotrzeciej w drewnianej sukience z XVII w. Zachowała się też gotycko-renesansowa chrzcielnica datowana na rok 1541 oraz stacje drogi krzyżowej pochodzące z 1883 roku. W kościelnej dzwonnicy znajdują się 4 dzwony. Największy z nich noszący imię Urban waży

Rynek w Tymbarku

600 kg i odlany został w 1536 roku. O wiele starsza od niego jest niewielka sygnaturka „Kasia” z 1340 roku.

Kapliczka „Na Górkach” w Tymbarku

– wybudowana została w latach 20. XIX w., ale z czasem zmieniła swój wygląd. Słynie z tego, że w jej wnętrzu znajduje się XVII-wieczny Veraicon oraz pochodzący z XVIII w. obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem.

Stary młyn w Podłopieniu

– znajduje się nad rzeką Łososiną. Pamięta czasy kiedy w Tymbarku i jego okolicach działało kilka młynów nad opływającymi miejscowość rzekami.

Jaskinia Zbójcka w Łopieniu – to najdłuższa jaskinia Beskidu Wyspowego. Długość jej zbadanych korytarzy wynosi 433 m. Łączna deniwelacja 20,3 m. Jaskinia Zbójcka jest jaskinią typu osuwiskowego. Powstała w grubych warstwach piaskowców magurskich. Wejścia do jaskini (trzy otwory o ekspozycji wylotów ku górze) znajdują się w północnych zboczach góry Łopień, na wysokości ok. 903 m n.p.m. Jaskinię tworzy płatanina szerszych i węższych korytarzy, niewielkich sal, kominków i studzienek oraz szczelin o zróżnicowanych szerokościach i kierunkach przebiegu. Największą objętościowo komorą w jaskini jest Sala Janosika, która ma 4 m długości, ok. 3 m szerokości i ok. 3 m wysokości.

Pomnik przyrody Grota Zbójnicka na Łopieniu

Niezaprzeczalnym atutem powiatu limanowskiego jest gęsta sieć szlaków turystycznych – przede wszystkim pieszych, ale także rowerowych, narciarskich, a nawet konnych. Najwięcej, bo około 450 km liczą szlaki piesze. Na obszarze Beskidu Wyspowego możemy wędrować szlakiem czerwonym (tzw. Głównym Szlakiem Beskidzkim im. Kazimierza Sosnkowskiego), dwoma szlakami oznaczonymi na niebiesko, czterema oznaczonymi na żółto, pięcioma czarnymi i siedmioma zielonymi. W obrębie Gorców na terenie powiatu limanowskiego możemy wędrować szlakiem czerwonym, czarnym, dwoma żółtymi, trzema niebieskimi i pięcioma zielonymi. W sumie – w obydwu paśmiech – jest to aż 36 różnych odcinków tras.

WAŻNIEJSZE SZLAKI PIESZE:

Czerwone:

- Kiczora – Turbacz – Obidowiec
- Stopnice – Przełęcz Rydza Śmigłego

Niebieskie:

- Limanowa – Jaworz
- Tymbark – Pasierbiecka Góra – Kamionna
- Zamieście – Pasierbiec
- Szczawa – Mogielica – Jurków – Ćwilin – Śnieżnica – Kasina Wielka
- Przełęcz Wielkie Drogi – Ciecień – Cubia Góra

Zielone:

- Ciecień – Szczyrzyc – Jodłownik – Kostrza – Tymbark – Paproć – Limanowa
- Łososina Górna – Dzielec – Przełęcz pod Sałaszem Zachodnim

- Limanowa – Łyżka – Łukowica – Ostra – Cichoń – Mogielica – Łopień – Dobra – Śnieżnica
- Pisarzowa – Sałaszc
- Pórzeczki – Polana Wały – Szczawa-Białe
- Gorc – Jaworzyna Kamieniecka – Kiczora

Żółte:

- Łososina Górna – Pasierbiec – Kamionna
- Tymbark – Mogielica – Krzystonów – Jasień – Przełęcz Przysłop
- Męcina – Skrzętle-Rojówka

Czarne:

- Przyszowa – Łyżka
- Stróża – Szczyrzyc – Diabelski Kamień – Przełęcz pod Cubią Górą

SZLAKI ROWEROWE:

Na terenie powiatu limanowskiego wyznaczonych jest dwadzieścia szlaków rowerowych i liczą one w sumie 320 km długości. Część z nich biegnie drogami asfaltowymi, ale część drogami polnymi i leśnymi. Niektóre odcinki tras są bardzo wymagające i aby je bezpiecznie przebyć, trzeba dysponować odpowiedniej klasy rowerem, umiejętnościami i oczywiście dobrą kondycją. Najwięcej tras rowerowych wyznaczono w gminie Limanowa (6 tras o łącznej długości 140 km), Laskowa (4 trasy), Mszana Dolna (4 trasy) i Stopnice (3 trasy). Warto tu również wspomnieć o ścieżkach edukacyjnych. Na terenie powiatu jest ich 12, a ich łączna długość to ponad 50 kilometrów. Z kolei prawie 90 km mają na terenie powiatu rekreacyjne szlaki konne. Jest ich łącznie siedem.

Omawiając szlaki turystyczne w powiecie limanowskim, warto osobne miejsce poświęcić Mogielicy, czyli najwyższemu szczytowi Beskidu Wyspowego. Od kilkunastu lat stoi tam wysoka, 22-metrowa wieża widokowa, z której można podziwiać wspaniałe panoramy. Doskonałym miejscem widokowym jest również znajdująca się na południe od szczytu Polana Stumorgowa. W rejonie Mogielicy, oprócz sieci szlaków pieszych i rowerowych, funkcjonują powstałe w ramach unijnego projektu narciarskie trasy biegowe z funkcją rekreacji letniej. Na miłośników narciarstwa biegowego czekają trzy zróżnicowane pod względem trudności i długości trasy. Najdłuższa z nich to „Mogielica”, która ma aż 21 km długości. Trasa na Polanie Stumorgowej ma 2 km długości, a tzw. Mała Pętla, przy budynku Centrum Obsługi Ruchu Turystycznego – 1,2 km. We wspomnianym Centrum Obsługi Ruchu Turystycznego przy LKS „Zalesianka” istnieje możliwość odpłatnego wypożyczenia sprzętu sportowego, w tym 180 par nart z butami do biegów, 60 rowerów górskich, kijki do nordic walkingu, a także sprzęt sportowy dla osób niepełnosprawnych. Narciarskie trasy biegowe wraz z towarzyszącą infrastrukturą są doskonałym miejscem aktywnego spędzania czasu dla miłośników sportu – zarówno zimą jak i latem.

Wieża widokowa na stoku Jaworza

W powiecie limanowskim możemy wskazać co najmniej kilkanaście miejsc, będących doskonałą bazą wypadową do krótszych i dalszych wycieczek w góry. Są to oczywiście największe miejscowości, czyli Limanowa i Mszana Dolna. W miejsca te stosunkowo łatwo dotrzeć komunikacją publiczną, a wychodzą stamtąd ciekawe szlaki turystyczne. Do takich miejsc trzeba też zaliczyć szereg mniejszych miejscowości powiatu. Są to przede wszystkim: Dobra, Jurków, Tymbark, Laskowa, Poręba Wielka, Rzeki, Kasina Wielka, Skrzydlna i Szczyrzyc. W miejscowościach tych znajdują się węzły szlaków lub przynajmniej ich skrzyżowania, a dotarcie tam komunikacją publiczną też na ogół jest możliwe. Trzecią kategorią miejsc najlepiej nadających się na początek górskich wycieczek są przełęcze: Edwarda Rydza-Śmigłego, Pod Ostrą, Gruszowiec, Przysłop, Słopnicka i Glisne. Przez wszystkie wymienione przełęcze przebiegają drogi asfaltowe i przeważnie nie ma problemu z pozostawieniem w okolicy samochodu. Jednak co najważniejsze, większość przełęczy to skrzyżowania szlaków, które pozwalają między innymi na zaplanowanie wycieczek w formie pętli. Poniżej prezentujemy skrócone propozycje wycieczek, które można odbyć z wymienionych miejsc.

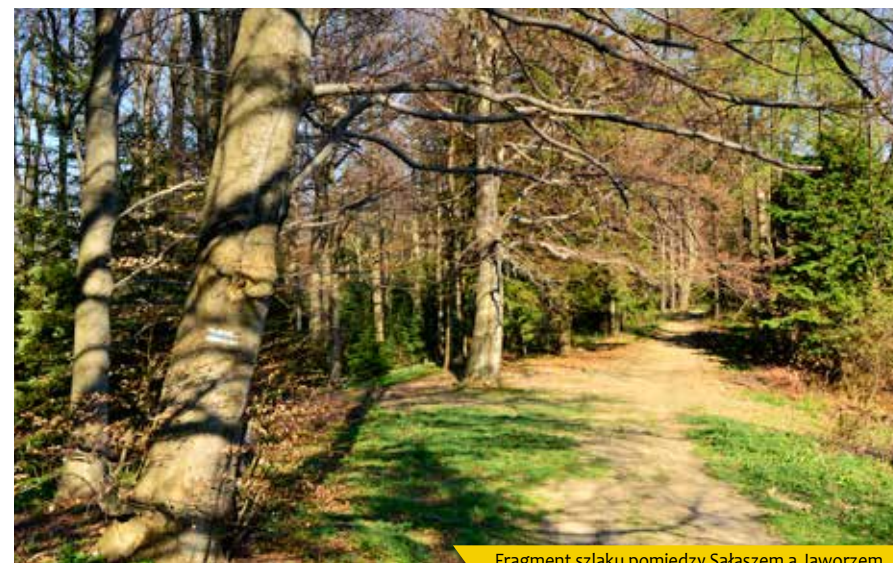
LIMANOWA

Na Miejską Górę (716 m n.p.m.) – dotrzemy szlakiem niebieskim z Rynku. Końcowe podejście jest bardzo strome, ale wysiłek wynagradzają widoki z platformy widokowej pod Krzyżem Milenijnym. Na wycieczkę musimy zarezerwować około 2 godziny.

Na Jabłoniec (624 m n.p.m.) – dojdziemy szlakiem zielonym. Najlepiej wyruszyć spod Dworu Marsów. Na Jabłoncu znajduje się jeden z piękniejszych w okolicy cmentarzy z okresu I wojny światowej. Końcowe podejście dość strome, ale cały czas prowadzi drogą asfaltową. Czas – około 2 godziny.

Na Paproć (643 m n.p.m.) – tam również dotrzemy szlakiem zielonym, ale spod Dworu Marsów kierujemy się początkowo w dół – w stronę koryta rzeki Sowliny. Szlak prowadzi zresztą przez dzielnicę Limanowej o tej właśnie nazwie. Góra Paproć jest atrakcyjnym miejscem widokowym. Czas wycieczki w obie strony – około 5 godzin. Do Limanowej można wrócić tą samą drogą lub przez Koszary i Łososinę Górną.

Na Jaworz (918 m n.p.m.) – tam również dotrzemy szlakiem niebieskim. Poniżej szczytu, na zachodnim stoku Jaworza znajduje się wieża widokowa, na którą koniecznie trzeba wyjść. Trasa wyprawy jest stosunkowo trudna do szczytu Sałasza Zachodniego, później w zasadzie brak długich, stromych podejść. Czas wycieczki w obie strony – około 7 godzin.

Fragment szlaku pomiędzy Sałaszem a Jaworzem

MSZANA DOLNA

Na Lubogoszcz (967 m n.p.m.) – wyjście na szczyt szlakiem czerwonym, zejście szlakiem zielonym. Jest to trasa w formie pętli. Początek i koniec można zaplanować na przykład w okolicy boiska sportowego KS Turbacz przy ul. Spadochroniarzy. Trzeba się przygotować na strome podejścia. Czas przejścia – około 5 godzin.

Na Szczebel (977 m n.p.m.) – wyjście szlakiem czerwonym do Przełęczy Glisne, a następnie zielonym na Szczebel. Zejście szlakiem czarnym, który w początkowym odcinku jest bardzo trudny – przy deszczowej pogodzie wręcz niebezpieczny. Jest to trasa w formie pętli. Czas przejścia – około 6 h.

Na Potaczkową (746 m n.p.m.) – wyjście i zejście szlakiem czarnym. Miejscem wyjścia może być np. ulica Marka przy

Schronisko PTTK na Luboniu Wielkim

parku miejskim w Mszanie Dolnej. Szczyt Potackowej jest świetnym miejscem widokowym. Znajduje się tam zamontowany w 2000 roku Krzyż Milenijny. Na wycieczkę trzeba zaplanować około 4 godziny.

Na Czarny Dział (673 m n.p.m.) – na to wzniesienie doprowadzi nas szlak żółty, zaczynający się na prawym brzegu Mszanki (ul. Zielona). Wycieczka nie jest bardzo wymagająca, choć nie ominął nas strome podejście. Grzbiet jest tylko częściowo zalesiony, a w większości pokrywają go pola uprawne i łąki. Na szczycie czekają nas piękne panoramy. Czas – około 2,5 godziny.

DOBRA

Na Mogielicę (1170 m n.p.m.) – z centrum Dobrej wyruszamy szlakiem zielonym na Łopień. Ze szczytu tym samym szlakiem schodzimy do przełęczy Rydza-Śmigłego, a następnie wychodzimy nim na Mogielicę. Z Mogielicy niebieskim schodzimy do Jurkowa. Stamtąd szosą docieramy do punktu wyjścia. Jest to trasa w formie pętli – trudna i wymagająca dobrej kondycji. Czas – około 8,5 godziny.

Na Śnieżnicę (1007 m n.p.m.) – z Dobrej również dotrzemy tam szlakiem

zielonym i jest to stosunkowo łagodne podejście. Część szlaku prowadzi wzdłuż szosy. Ze szczytu możemy zejść szlakiem czarnym do Porąbki i stamtąd wrócić szosą do Dobrej. Zejście ze Śnieżnicy szlakiem czarnym jest wyjątkowo strome i należy do najtrudniejszych w całym Beskidzie Wyspowym. Bez względu na to czy wybierzemy trasę w formie pętli, czy też powrót tą samą drogą, czas wycieczki wyniesie około 5 godzin.

JURKÓW

Na Śnieżnicę (1007 m n.p.m.) – szlakiem niebieskim wyruszamy na Ćwilin, a następnie schodzimy nim do przełęczy Gruszowiec. Stamtąd wychodzimy nim na Śnieżnicę. Na szczycie odbijamy w prawo na szlak zielony, którym schodzimy do szosy krajowej nr 28. Przekraczamy ją i wąską drogą asfaltową dochodzimy do szosy powiatowej prowadzącej do Jurkowa. Jest to oczywiście trasa w formie pętli. Czas przejścia – około 7,5 godziny.

Na Krzystonów (1012 m n.p.m.) – z Jurkowa szlakiem niebieskim wyruszamy na Mogielicę. Stamtąd niebieskim i żółtym przez Halę Stumorgową docieramy do Krzystonowa (w jego okolicy znajduje się

baza namiotowa na Polanie Wały). Na stoku Krzystonowa dochodzimy do szlaku zielonego i schodzimy nim do Pótrzeczek. Stamtąd szosą docieramy do punktu wyjścia. Trasa w formie pętli. Czas przejścia – około 6,5 godziny.

TYMBARK

Na Żezów (693 m n.p.m.) – z Tymbarku na Żezów wiedzie szlak czarny. W okolicy szczytu znajduje się punkt widokowy. Idąc dalej szlakiem czarnym dotrzemy do zielonego. Na skrzyżowaniu szlaków skręcamy w lewo i stokiem Góry Stronia wracamy do Tymbarku. Tu również czeka nas punkt widokowy. Trasa w formie pętli. Czas przejścia – około 2,5 godziny.

Na Pasierbieką Górę (764 m n.p.m.) – spod stacji PKP w Tymbarku wyruszamy szlakiem niebieskim, który przez Kisielówkę doprowadzi nas do Pasierbieckiej

Góry. Tuż za szczytem odbijamy w prawo na szlak żółty. Schodzimy nim do Walowej Góry, gdzie znów odbijamy w prawo na szlak niebieski. Dotrzemy nim na Paproć, a stamtąd zielonym zejdziemy do Tymbarku. Trasa w formie pętli. Czas przejścia – około 7 godzin.

LASKOWA

Na Kamionną (801 m n.p.m.) – z Laskowej szlakiem czarnym docieramy na przełęcz Widoma, a stamtąd niebieskim na Kamionną. Ze szczytu schodzimy żółtym do Żegociny, a z centrum tej miejscowości zielonym zdobywamy Łopusze Zachodnie. Na skrzyżowaniu ze szlakiem niebieskim skręcamy w prawo i docieramy do przełęczy Widoma. Stamtąd czarnym szlakiem wracamy do Laskowej. Jest to trasa bardzo długa i wymagająca. Czas przejścia – około 9 godzin.

Widok Beskidów z Polany Cyrla na stoku Mogielicy

PORĘBA WIELKA

Na Turbacz (1310 m n.p.m.) – szlakiem zielonym wspinamy się na Tobałów, Suchorę i Obidowiec. Tam opuszczamy szlak zielony i skręcamy w prawo na szlak czerwony. Przez Rozdziele docieramy nim na Turbacz i do schroniska pod szczytem góry. Stamtąd szlakiem niebieskim przez Czoło Turbacza schodzimy do miejsca wyjścia. Trasa trudna, całodniowa, ale o bardzo wysokich walorach krajobrazowych.

KASINA WIELKA

Na Śnieżnicę (1007 m n.p.m.) – z Kasińskiej Wielkiej prowadzi tam szlak niebieski. Jeśli skorzystamy z wyciągu krzesiowego, który działa również latem, skrócimy podejście o ponad połowę. Zejść możemy tą samą trasą lub wykonując pętlę (szlakiem niebieskim pieszym i zielonym rowerowym) odwiedzimy po drodze Ośrodek Rekolekcyjny „Na Śnieżnicy”. Czas przejścia przy uwzględnieniu tego wariantu – około 5 godzin.

SKRZYDLNA

W Pieninki Skrzydlańskie – te urocze wzgórza możemy poznać pokonując trasę

w formie pętli. Ze Skrzydłnej wyruszamy szlakiem czarnym i przez Worecznik docieramy do Porąbki. Stamtąd szlakiem czerwonym schodzimy do centrum Skrzydłnej. Jest to trasa o wysokich walorach krajobrazowych, a przy tym nie bardzo trudna. Czas przejścia – około 4,5 godziny.

SZCZYRZYC

Na Ciecień (829 m n.p.m.) – ze Szczyrzyca na Ciecień wspinamy się szlakiem zielonym. Ze szczytu, który jest niestety zalesiony i nie oferuje żadnych widoków, możemy wrócić do Szczyrzyca tą samą drogą lub szlakiem niebieskim przez Księżą Górę i Cubią Górę dojść do szlaku czarnego. Przez Diabli Kamień wrócimy nim do Szczyrzyca. Czas przejścia – około 5,5 godziny.

PRZEŁĘCZ EDWARDA RYDZA-ŚMIGŁEGO

Na Mogielicę (1170 m n.p.m.) – dojdziemy z przełęczy szlakiem zielonym. Podejście zajmuje ok. 1,5 godziny. Wrócić możemy tą samą drogą lub szlakiem niebieskim zejść do Jurkowa, a stamtąd przejść szosą do Chyszówek, gdzie znajduje się przełęcz. Czas przejścia pętli – ok. 5 godzin.

Fragment szlaku czerwonego z Turbacza na Obidowiec

Widok na Tatry ze stoku Zapowiednicy

PRZEŁĘCZ POD OSTRĄ

Na Cichoń (926 m n.p.m.) – z przełęczy, która znajduje się w ciągu drogi Limanowa – Kamienica, udajemy się szlakiem zielonym na Ostrą, a następnie Jeżową Wodę. Za wzniesieniem odbijamy w prawo na szlak niebieski, który sprowadzi nas do miejscowości Młyńcyska. W miejscu gdzie szlak przecina główną drogę przez miejscowość, opuszczamy go i skręcamy w prawo. Po około 3 km marszu szosą docieramy do skrzyżowania dróg, przy którym zaczyna się czarny szlak na Cichoń. Docieramy nim na szczyt, a do punktu wyjścia schodzimy następnie szlakiem zielonym. Czas przejścia – ok. 3,5 godziny.

PRZEŁĘCZ GRUSZOWIEC

Na Ćwilin (1072 m n.p.m.) – z przełęczy Gruszowiec na Ćwilin prowadzi szlak niebieski. Jest to krótkie, ale bardzo strome i trudne podejście. Trzeba na nie zarezerwować około 1,5 godziny. Zejście jest pół godziny krótsze. Z Ćwilina rozciągają się szerokie panoramy.

PRZEŁĘCZ PRZYSŁÓP

Na Jaworzynkę (1026 m n.p.m.) – przełęcz Przysłop znajduje się w miej-

scowości Rzeki. Szlakiem żółtym, który przecina drogę wojewódzką przebiegającą przez tę miejscowość, udajemy się na południe. Doprowadzi nas on na samą Jaworzynkę. Możemy wrócić tą samą drogą, lub trzymając się szlaku zielonego, wykonać pętlę. Czas przejścia tym dłuższym wariantem – ok. 2,5 godziny.

PRZEŁĘCZ SŁOPNICKA

Na Mogielicę (1170 m n.p.m.) – z przełęczy Słopnickiej możemy wyjść szlakiem zielonym na Cichoń (udając się na wschód) lub na Mogielicę (kierując się na zachód). Około dwugodzinne podejście na Mogielicę prowadzi przez stok Zapowiednicy, z którego rozciągają się piękne panoramy. Zachwycające krajobrazy możemy też podziwiać z wieży widokowej na Mogielicy.

PRZEŁĘCZ GLISNE

Na Luboń Wielki (1022 m n.p.m.) – przełęcz Glisne jest dobrym punktem wyjścia na Luboń Wielki. Na tę urokliwą górę prowadzi stamtąd szlak czerwony – na sporym odcinku bardzo strome. W tym wypadku wysiłek również się opłaci, bowiem ze szczytu, na którym znajduje się schronisko PTTK, rozciągają się przepiękne panoramy. Czas przejścia w obydwie strony – około 2,5 godziny.

SPIS TREŚCI

POWIAT LIMANOWSKI – ZACHWYCAJĄCY Z NATURY

3-13

BOGACTWO GMIN POWIATU LIMANOWSKIEGO

Miasto Limanowa

14-15

Miasto Mszana Dolna

16-17

Gmina Dobra

18-19

Gmina Jodłownik

20-21

Gmina Kamienica

22-23

Mapa powiatu

24-25

Gmina Laskowa

26-27

Gmina Limanowa

28-29

Gmina Łukowica

30-31

Gmina Mszana Dolna

32-33

Gmina Niedźwiedź

34-35

Gmina Słopnice

36-37

Gmina Tymbark

38-39

SZLAKI TURYSTYCZNE POWIATU LIMANOWSKIEGO

40

TRASY NARCIARSTWA BIEGOWEGO

41

PROPOZYCJE WYCIECZEK

42-47

STAROSTWO POWIATOWE W LIMANOWEJ

ul. Józefa Marka 9, 34-600 Limanowa
tel. 18 33 37 800, fax 18 33 37 880
e-mail: starostwo@powiat.limanowski.pl